

Nevenka Petrić

TRAZIH TRAČAK
SUNCA
POGLEDOM

NAPOMENA

Nakon toliko godina sve se probudilo u meni. Odjednom se čitava prošlost, kao žive slike, nađe preda mnom, a posebno ti veliki trenuci rata za slobodu. Kao moj dug njima, poginulim, stradalim. Kao sećanja.

Ta sećanja ostaju samo moja, ali želim da ih podelim sa svima onim koji su, kako izgleda, trenutno zaboravljeni. Ipak, naše vreme sadrži i tu prošlost, čiji tračak iznosim na svetlost dana.

Datumi ispod pesama su trenuci začeca ovih poetskih slika - sećanja.

N. P.

Nevenka Petrić

TRAZIH TRAČAK
SUNCA
POGLEDOM

1993.

Izdaje i štampa: Dr
NEVENKA PETRIĆ
ΠΟΟΟ Beograd Maršala
Birjuzova 48/ΠΠ Tel. i fax:
637-278

Recenzent: SRBO
MITROVIĆ

Crteži:
ROMA STARCZEWSKA
JORGE CONTOFANTI

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

886.1/2-1

PETRIĆ, Nevenka
Tražih tračak sunca pogledom / Nevenka
Petrić ; (crteži Roma Starczewska, Jorge
Contofanti). - Beograd : N. Petrić, 1993 (Beograd
: N. Petrić). - 55 str. : ilustr. ; 21 cm

Tiraž 222.
ISBN 86-901421-1-8

19257868

*"... mi, koji smo nadživjeli tenkove i
nikog nismo ubili, mala velika moja,
večeras ćemo za njih voleti. I ne
pitaj jesu li se mogli vratiti."*

Izet Sarajlić

VOJISLAVU

*Protekle su mnoge burne i lepe godine!
Posle svega sad sam u tom i tom letu.
Tad svako svodi svoje račune.
Pitam se: staja uradih na ovome svetu?*

*Kao dete borih se protiv fašizma za slobodu,
A posle, za bolje uslove života mladih i žena.
Okrenuh se zatim i sebi, u narednom periodu,
Stekoh Tebe i radost bese puna. Neizmerna.*

*Uvek smo jedno drugom nedostajali.
Dok sam opsežnu knjigu pisala,
Moji se radovi umnožili,
Tad sam najmanje Tebi pripadala.*

*A Ti si želeo mamu samo za sebe,
Kao svako voljeno, milo dete.
Napokon, stigoh da budem više uz Tebe,
Al otkrih, odlaziš od mene, godine lete.*

*Sad si odrastao. Ostale su nam uspomene.
Oboje nosimo svoje obaveze.
Radujem se svakom Tvom pismu, pozivu iz daljine,
Dok godine nezaustavno brzo prolaze.*

*Moj životi dalje bujno teče!
Ali me neke brojke zbune.
Ništa bitno još ne ističe!
Nek digitron svodi i životne račune.
(Beograd, 7.12.1992.)*

"Mama
Nisi me ovom naučila
Ne snalazim se u smrti najbolje
Nema me a kao da ću sad potrčati
Raširi ruke mama
Kao kad sam iz škole dolazio."
Ljubivoje Ršumović

ČAROLIJA ŽIVOTA

RADOJKA

Odlazi lepa Radojka
Prva u redove partizana,
Oprašta se od svojih hrabra devojka,
Svi brinu, ona nasmejana.

Vodi je prkos,
Devetnaest joj godina.
Porodici je ponos.
Za njom - omladina.

Devetnaesti decembar, slava.
Čiča, četrdesetprva.
Majčinim suzama odoleva,
Steže srce daje tuga ne ophrva.

Ne prođe ni tri meseca
Na krilima njenih ideala,
A čarolija života se preseca -
Duša joj nežna odlutala.

"Majko ne daj da umrem mlada!"
Poslednje reci behu njene.
A majka se još uvek nada...
Teške li uspomene!

(Maslovare, 19 decembra 1941.)

PESMA ŽIVOTA

Spavah u pojati na slami,
Kraj kace kupusa kisela.
Rano ustadoh. Okolo se galami.
Četa oko vatre zasela.

Komadiće leda našoh u kosi.
Bluza mokra. Briga je velika.
"Priđi vatri dete, studen sve kosi",
Reče komandirov zamenik.

Januar. Glad. Hladan vetar. Smetovi visoki.
Jele i omorike se savile pod snegom.
Ko još za to mari?! Gazim celac duboki.
Tražih tračak sunca pogledom.

(Petrovo Polje, januar 1943.)

SREBRNI BOROVI

U zasedi smo. Borovi nas štite:
Jedan borac -jedan bor.
Nemci navaljuju da nas unište.
Sviće. Postrojili su se u zbor.

Naša je lozinka "vukovi-orlovi".
Oni napadaju. Moramo ih odbiti, svakako.
Razmišljam: orlovi smo mi, oni vukovi.
Odlično su naoružani, mi nikako.

Štitimo našu bolnicu i selo.
Samo preko nas mrtvih mogu proći.
Zapucalo je, gromko zagrmelo.
Pritegoh pušku, ubrzo će bliže doći.

Poginu mladi borac Milorad,
Stiže nam kobna vest.
Nešto malo je od mene mlađi.
Dečak. Samo trinaest.

Srebrni, stasiti, dostojanstveni borovi!
Obasjani ste suncem, vidim iz prikrajka.
Al ne haj em više za vašu lepotu. Tugujem.
Nema Milorada, hrabrog dečaka.

(Lisina pod Vlašićem, 12.04.1943.)

STREPNIJA

Naša mladost bačena je u ratne kočije!
Pitam se: da li ću se ikad, ako preživim
Moći radovati, moći veseliti,
Da li će se polja ikad zeleniti i cvetati?!
Da li će me sunce slobode obasjati?!

(Položaj, zima, jedne ratne godine)

TIFUS

U ZATVORU

U memljivom smo podrumu, sčučureni u uglu.
Preplašeni. Pretučeni. U grču. Čekamo.
Kroz prozorčić vidimo stražarsku cokulu.
Tata, mama, deca i svi zatvorenici strepimo.

Ulazi stražar s krvavim nožem. Koje na redu?!
Dok se to pitamo prolaze noći, dani.
Iz zatvora s unučadi pustiše mamu,
A tata s nama i dalje osta. Al bese obmana.

Da pustiće nas uskoro. Iznenada započe boj.
Partizani napadaju. Čujemo "Mi smo s vama!"
Bombe, mitraljeski rafali; viču "Pucamo, stoj!"
Delovi Treće proleTERSke stigoše i k nama.

(Maslovare, 26.11.1942.)

TATA

Domaćinski za hranu odreda je brinuo.
Kćeri mu behu u trima četama. S Viktorijom,
Dušankom, Nevenkom i ranjenike je nosio.
Od žuljeva ramena u ranama.

Kad se u prolazu mimoilaze naše čete
Ponekad naiđe i tata iz štaba odreda.
Kad sretne neko svoje dete
Pruži jabuku il kocku šećera.

Negujući me od tifusa bolesnu
On se razbole, a mene izleče.
Umire. Sahraniše ga u skupnu grobnicu
U proleće, hiljadudevetstočetredesetreće.

(Palivuk, maja 1943.)

PAR U KOLONI

Sestra i ja smerno smo nosile "svog" ranjenika
S dva visoka momka. Mi malene, oni nam par.
Do rata đaci, nenavikle smo na teret,
Al niko to ne primeti. Žurba je, darmar.

"Sta ćemo, teško mi je?" - kažem sestri Dušanki,
"Po ramenima imam upaljenih rana?"
"Imam i ja. I ovo je naša borba", reče.
Stigosmo do cilja posle dve noći i dva dana.

(Prenos ranjenika Prve proleterske divizije od Skender-
Vakufa do Mrkonjić-Grada, 8 - 12.02.1943.)

SOKA

Ležimo na patosu u slami.
Bolnica je u seoskoj brvnari.
Pod jednim ćebetom ja i Soka.
Ona bunca. Ona gori.

Sledećeg jutra budim se.
Znam sa mnom je Soka.
Al strašnog li, strašnog otkrića, mrtva je.
Vidim Soka sklopila oba oka.

Obuzima me strah, vrištim.
Bojim se, no nikog nema.
Tek predveče odvojiše me od Soke.
Krenusmo. Odanuh na nosilima sama.

(Očauš, februar 1943.)

TIFUSARKA

Na nosilima, vratih se iz agonije.
Zimsko nebo osuto zvezdama,
Beskrajno plavo, a drveće pod injem se smeje.
Zaneta sam, obuzeta čudnim željama.

Opčinjena lepotom zaplovih put visina
I nađoh se u plesnoj dvorani
Na balu, sva razdragana,
U zagrljaju mladića, zahvaljujuć obmani.

Plešem, igram, iako na nosilama.
Uznesena! A moji drugovi kroz bespuće,
Odolevajući halucinacijama,
Umorni i gladni, posrću od hladnoće.

(Prenos bolnice Očauš-Palivuk, mart 1943.)

TATIN KREDO

Tata je bio dobar domaćin.
Kupovao je zemlju, živice krčio.
Za bolje sutra sve je činio.
To bese njegov kredo. Tom srećom se opijao.
Učestvovao je u ratu, al oslobođenje ne dočeka.
Boreći se za slobodu borio se i za unapređenje
Uslova života na svom imanju.
Posle rata pobeda bese na njegovoj strani,
Pa tako i tata posta pobednik.
Ali revolucija je imala nove zahteve:
Kolektivizacija, pre svega, zemlje.
Tako pobednici očevu ostavštinu
Oduzeše. I njegovoj deci, borcima
Revolucije koja rat preživeše.

PRIRODA PROPLAKA

DUŠANKA

Dušanka je skromna devojka, lepa,
Predratni đak, sad učiteljica.
Predano je decu učila.
Sef obaveštajnog centra, a još devojčica.

Grunuše na njen dvadeseti rođendan.
Mučišeje. Dojke joj odsekoše,
Silovaše. Na kraju preklaše,
Mrtvu je u provaliju baciše.

Vest o njenoj smrti sutradan stiže
U bataljon njenim drugovima.
Vojska ćuti, al priroda proplaka,
Dušankinim zadržanim, neisplakanim suzama.

(Kruševo Brdo, Čudnić, 4. IO. 1944.)

BRAĆA

Proletnje sunce tek se pomalja,
Jutarnja magla visinom pline.
U zasedi smo, na ograncima
Velike, hladne planine.

Tišina pred borbu skoro peče,
Cvrkut ptica upravo boli.
Šta ako neko neprijatelju reče
Da čekamo ih u doli.

Tek što pripuca izokola Dušan pogibe,
Jovan zacvili. Braća su rođena - četa to
nije znala. Jovan mrtvog Dušana grli.

(Na položaju kod Prnjavora, proleće 1943.)

PARTIZANSKA KOLONA

Partizanska kolona je moje bitisanje.
Nisam tada pisala, pesme su me nosile.
Prostranstvima sam hitala.
Sa četrnaest godina smerno sam
Umor, hladnoću, glad kao sudbu podnosila.

(Položaj, 1943.)

SAN

Sanjah da si mi ispleo krunu
Od poljskog cveća i deteline,
Četvorolište.

Razmišljajući o lepom
Na momente sam srećna, ništa ne vene.
Sve oko mene blista.

Da ne sanjam, kako bih živela?!

(Šipragejuni 1944.)

SAME

PARTIZANKA

Partizanka Viktorija pozvana je iz jedinice.
Mora ići po zadatku u porobljenu Banja Luku
U ralje neprijatelja, sa dvoje maloletne dece.
Sta će, mora sprovesti tu opasnu odluku.

Stavila je šešir da liči na damu.
Misli "Sta ako put preseku naši, zaseda?"
Deca se čude šeširu, gledajući mamu.
Njeno srce jest hrabro, al strah nadvlada.

Kad stigoše do cilja u okupiranu Banja Luku,
Mnoge uniforme, mnoge vojske,
A njeno starije dete stegnu pesnicu, viknu:
"Smrt fašizmu! Ja sam partizanka!"

To ču ustaša. Smrknuto traži
Opasnog vinovnika. Gleda levo-desno.
Decu spazi. Jedno je u naručju.
Nakloni se elegantnoj mami elegantno.

(Banja Luka, juna 1943.)

SAMA

Zaseda Okružni komitet SKOJ-a.
Pogledam na sat, diskusiji nikad kraja,
A ja, kao i do sada svaki put
Moram sama peške preći daleki put.

Sastanak se, napokon, završi.
Direktive su jako stroge.
Na radanom zadatku sutra
Moram biti pre ranog jutra.

Rat bukti na sve strane.
Ja organizujem omladinu.
Rezultat: za sedam dana
Sakupim samo sedam mališana.

I dalje jezdimo planinama sama.
Ah, ti neodgovorni rukovodioci!
U ovom ratu sama vojujem boj
I sama sa sobom držim stroj.

Kad sretnem fašiste imam tri rešenja:
Pucati, bežati ili se ubiti.
Ali šta ću sa rukovodiocima mojim?!
Birokrate Okružnog komiteta smatram svojim.

Neka, sve ću to hrabro izdržati.
Ali bolje je ubrzo poginuti,
Ako ovo samovanje duže potraje.
Ono me više od života staje.
(Srez Travnik, (ratni), avgust 1943 - decembar 1944.)

DETE NA STRAŽI

Stojim na straži, nisam snena,
Dok četa spokojno spava meni poverena.
U strahu sam, uznemirena.

Ne plaši me opasnost stvarna.
Nemci, ustaše, domobrani, četnici,
Već tama utvarna.

Ako naiđe fašista ja ću pucati
Al šta ako se u belom čaršavu
Iznenada neko kao duh pojavi?!

Za pravog vojnika još sam nedorasla.
Umesto da sat na straži stojim,
Kod strogog vodnika sam se snašla.

Sad sam mnogo češće u patroli.
Male su godine moje, a u patroli je uvek dvoje.
Ponašam se kao vojnik stari. Četa me voli.

(Golo Brdo - Borak, januar, 1943.)

ODMOR

Tri dana na maršu do Prnjavora.
Gladni smo, noge otekle, umor.
Posedasmo u hladu. Većina već spava.
Tad počеше prilaziti meštanke mlade,
A neko pesmu poče. Jedni druge bude.
Kolo se zaviori, pesma ori.
Pevasmo, igrasmo, jedosmo.
Raspoloženi marš nastavismo.

(Štrpci kod Prnjavora, maja 1944.)

ČASAK PRESUDI

HRABRI DEČAK VOJISLAV

Celu noć osluškivali su bat vojnčkih cokula.
Neprijatelji beže na zapad u dugim kolonama.
Porazeni, ogorčeni, osvetoljubivi, oni nasrću...
Vojislav je u okruženju. Sam sa svojom smrću.
Odluka je davno doneta - za takav trenutak.
Već tri godine ratuje. Sad šesnaest! Još dečak!
Plava, loknava kosa jutros svetli. Sunčev odblesak.
Hrabro je bombu aktivirao, nemavši nijedan metak.
Život mu bese kratak. Presudi kobni časak.

(Maslovare, 30.05.1945.)

MAJKA

Neposredno posle bitke tišina je nesnosna.
Svako nešto iščekuje. Većina u četi bdije
Da sazna ishod, al danas je vest nejasna.
I majka Natalija se brižno raspituje.

Vojislav joj poginu, svojim srecm je osetila.
Kršan momak, do rata đak, sad šesnaestogodišnjak.
"Nije ga teško naći", rekoše, "nije igla".
Dok traži sina na poprištu bitke, zbunjuje je tišina.

Još se nada da će ga živa naći, ucveljena majka.
U suton dana, preneražena, na grani gloga
Sa užasom prepozna delić sinovog plavog uvojka.
U pregaču sakupi ostatke raznetog sina svoga.

Velikog momka, avaj, s lakoćom je prenela.
Vihor rata već joj je odneo dva deteta, muža, zeta.
Od očaja za jedinim sinom crna joj kosa posta bela.

Skrhana majka teško je podnosila svoju tugu.
Ozari se na kraju života, samo jednom:
Svog sina prepozna kao blistavu dugu.

(Maslovare, 30.05.1945.)

TUŽNI RATNI OBRT

Smilju zarobi zlotvor.
Petnaest joj godina.
Vodi je u zatvor.

Član je Sreskog komiteta SKOJ-a.
I majka i ona znaju staje čeka,
Jer sad je ostala bez oružja.

Ču od njih: brat Vojislav poginu.
Pred njima stisnu srce, ne zaplaka.
Al za nepun sat sve se obrnu:

Dvanaesta brigada, "Garava" nazvana,
U iznenadnom naletu sve rastera.
I, Smilja - slobodna.

Zatiče majku, rida. Kosa joj seda.
Nad mrtvim sinom tugujući
Nikog ne vidi, odsutna pogleda.

Dode kćerka živa, prava sreća!
Al tog majskog dana sinjoj poginu.
Tuga golema je pogodi. Nesreća.

(Maslovare, 30.05.1945.)

POLOŽAJ

Sumrak je. Dug čas na položaju.
Vrebamo. Rat traje.
Svagog trenutka živi se i gine.

Okolo na livadi je cveće.
I, šta drugo nego verovati:
Svakom pripada i malo sreće.

(Šiprage, juni 1944.)

NEMI JAUK

METALNA PTICA

Radilo se na sunčanom brežuljku
Pored stare osnovne škole,
Toga letnjeg jutra.

Pet članova radnog kružoka.
Među njima i dva predratna đaka.
Ispisuje se neizvesno sutra.

Njoj petnaest godina, njemu sedamnaest.
Kružok spava u hladu kruške posle oskudnog ručka,
Osim njih dvoje.

Tad mašta se njihova rozmaha.
Dopisuju se, stoje trava.
A misli se roje, roje.

Opsednuti su lepotom toga dana
I učionicom gde su im stolice dva stara panja,
A sve zbog nekih novih saznanja.

Al iznenada obrt. Metalna ptica banu.
Rasprši se školska idila.
Mitraljezi štekću, bombe padaju, ima ranjenika.

A ona? U velikom strahu k njemu se privi
I nađe "siguran" zaklon u naručju
Druga i đaka, sedamnastogodišnjaka.

(Šiprage, partijsko-politički kurs,
22.juli- 16. avgust 1943.)

RASTANAK

Kilometrима су пеџадли у колони.
У дугом маршу измѣњали су само рећ-две.
Умор, глад, бомбардовања на путу,
Па ипак двоје раздраганих
Кад требало је по војничком задатку
Поћи на супротне стране,
Надоше погледима једно друго.
Она му на растанку пружи руку.
А он?! Гледајући је забринуто
Поклони јој своју омиљену берету.

(Ободник, 17.08. 1943.)

PREDAH

Dok s puškom na položaju
Ležim u blatu, prokisla,
U iščekivanju pogled preleti
Livadom, cvetovima.

Ne bi li bilo lepo
Da kiticu cveća mi pružiš
Da zaboravimo na tren
Naš svet okružen svetovima.

(Na položaju, jedne ratne godine)

POMEŠANA PISMA

Dva pisma upućena su pogrešno.
Nesreća se dogodi i to izade na svetio dana.
Sve ispade sasvim pobrkano,
A u mom srcu je nemi jauk. Velika rana.

To bese u proleće kad sve bajno cveta,
Kad se život i pod kamenom preno.
Tad se i ja probudih, iako izvan sveta.
Rat je, ali nešto je i sneno.

Sad je preda mnom jedno veliko zašto:
Eto, kako napisati u životu prvo pismo?!
Pitaću ga kako je, reći dobro sam i eto to.
Nekako će mu stići, al nije sigurno.

Juče napisah službeni izveštaj.
Al zbog uzbuđenja, ode komesaru moje prvo pismo,
A, umesto pisma izveštaj njemu. Avaj!
Skoro dve godine se videli nismo.

Komesar javlja: ništa mu nije jasno.
Brinem, iz brigade odgovor nije stigao,
A komesaru novi izveštaj neće stići kasno.
Al stiže brigadni bilten. On je poginuo.

(Položaj, avgusta 1944.)

ZVEZDE SMO DOSEZALI

PER ASPERA AD ASTRA

Preko trnja do zvezda - često smo dosegali,
U srcu noseć pripadnost velikom pokretu!
To sam osećala kao mali čovek, borac u četi.
I posle, radeći na terenu, u komitetu.

Kad bih svoj životni put ponovo preći morala,
Ni trenutak ne razmišljajući,
Opet bih, ahilejski, ponosno koracala.
Ka slobodi čovekovojoj! Hrleći!

(Banja-Luka, avgust 1951.)

PARTIZANSKI DORUČAK

Stigli smo u Meksiko Siti
Na svetski skup žena.
Drug koga iz rata znamo

Pozvao nas je da razgledamo
Piramide Sunca i Meseca
I podzemni grad Inka.

Neobičan ambijent. Sedimo u hladu agave.
Razgovaramo o acteškom caru Montusemi.
Čebe je prostrto preko zelene trave.

I tako, dok on i dalje priča nama
O Ernanu Kortesu i Dijegu Velaskesu,
Poznatijim među španskim osvajačima,

Nas troje starih bosanskih partizana,
Sedeći i dalje u hladu agave,
Prisećamo se naših davnih dana.

Kad nas naš drug ponudi vrućom pogačom
S malo sira, vinom i mladim lukom,
Nazvasmo to partizanskim doručkom.

(Meksiko Siti, avgusta 1975.)

PRVI MAJ

Što je svečan. U vazi cveće.
Čekam drugarice i drugove stare.
Slavićemo Prvi maj, danas uveče.
To je čisto što osta. I nešto prevare.

(Beograd, 1.05.1993.)

OPELO

MOJE OPELO NJIMA

Dok sedim u udobnoj fotelji moje tople sobice
Zabrinuta svakodnevnim životnim problemima,
Sećam se mnogih naših drugova. I Rajka i Jovice.
Proleće je. Opsednuta sam uspomenama:

U partizanskoj koloni kroči naočit momak, Jovica.
Svi ga znaju. Nosi mitraljez, opasan je bombama.
Kolona se odmara, on, poletan, ostaje na nogama.
I tako, danju, noću, nasmejan jezdi gorama.

Komesar Rajko obavlja zadatke žurno, reaguje
Burno kad oceni da su borcima nanete nepravde.
Al borba je za njih bila od svega važnija,
Prvi jurišaju u svakoj bici, sebe ne štede.

Jednog kobnog jutra zasedu na putu drži divizija.
Jovica i Rajko neprijatelju zadaju jada.
Svi znaju: njih dvojica idu u prve redove.
Poginuše i Rajko i Jovica; sve bi iznenada.

Večeras se sećam mrtvih drugarica i drugova
A s njima i Jovice i Rajka;
I, kao da sam s njima u zelenilu lugova,
Kao da me oni gledaju iz prikrajka.

Sećam se i članova moje porodice,
Stradalih u surovim godinama rata.
Bol za njima je živa, deo sadašnjice!
Nema Radijke, Dušanke, Tate i Vojislava, brata.
(Beograd, maja 1993.)

SADRŽAJ

Vojislavu (posveta).....	5	CASAK PRESUDI	
ČAROLIJA ŽIVOTA		Hrabri dečak Vojislav	37
Radojka	11	Majka	38
Pesma života.....	12	Tužni ratni obrt.....	39
Srebrni borovi.....	13	Položaj	40
Strepnja	14	NEMIJAUK	
TIFUS		Metalna ptica.....	43
U zatvoru.....	17	Rastanak.....	44
Tata.....	18	Predah	45
Par u koloni	19	Pomešana pisma.....	46
Soka.....	20	ZVEZDE SMO DOTICALI	
Tifusarka.....	21	Per aspera ad astra.....	49
Tatin credo	22	Partizanski doručak.....	50
		Prvi maj.....	51
PRIRODA PROPLAKA		OPELO	
Dušanka.....	25	Moje opelo njima	55
Braća	26		
Partizanska kolona	27		
San	28		
SAME			
Partizanka.....	31		
Sama	32		
Dete na straži.....	33		
Odmor	34		

Tehnički urednik i
kompjuterski slog:
DARKO ĆURIC

BELESKA O AUTORU

Rođena je 1927. godine.
Učesnik je Narodnooslobodilačke borbe od 1941 - 1945. godine. Diplomirala je na Filološkom fakultetu u Beogradu, 1963., a doktorirala na Univerzitetu u Sarajevu, 1980. godine. Bavila se dugi niz godina naučno-istraživačkim radom i objavila više radova. Neko vreme je radila kao ekspert Ujedinjenih nacija.

Ovo je njena prva knjiga pesama.

ISBN 86-901421-1-8